Hety numar „Chr. Dumki“ z dadatkam „ZORKA“

№ 36 (184) 1964 г. Vilnia, 20 śniežnia 1938 h. Hod XI.

Chryścijanskaja DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

BIEŁARUSY i BETLEJEM

Nad Betlejemam piajali hramady aniołaŭ: „Chvała na vyšyni Bohu, a na ziamli supakoj ludziam dobraj voli“. Vialikaja zorka tady hareła na niebie. Ludzi prychodzili ŭ Betlejem hladzieć Božaha Dziciaci. Jany pryznavali jaho svaim Karalom i Zbaŭcam. Heta byli betlejemskija pastyry i z dalokaha śvietu mudracy. Jany kłanialisia Małomu Chrystusu i bahatyja prynosili jamu dary.

U Betlejemie radziŭsia Chrystus. A Betlejem — heta znača chleb. Dla ŭsich ludziej jość vielmi pažadany chleb. I Chrystus siabie nazyvaŭ chlebam: „Ja žyvy chleb, što pryjšoŭ z nieba“.

Betlejem — heta baćkaŭščyna karala Davida. Tam David paśviŭ aviečki i adtul jon pakanaŭ vołata Golijata. Praroki ŭhadali, što Chrystus budzie z rodu Davida i narodzicca ŭ Betlejemie. Maryja, Boha Maci, pieršaja ciešyłasia z hetych cudoŭnych naradzinaŭ, a za Jeju ciešycca i ŭvieś śviet.

Dva razy Syn Božy radziŭsia. Raz viečna z Boha Ajca, a druhi raz z Dzievy Maryi. U druhich naradzinach Syn Božy ŭ svajej Božaj Asobie złučyŭ dźvie natury: Božuju i ludzkuju. Heta niačuvanaje i niavidanaje źjavišča dakanałasia dziela chvały Boha Ajca i dziela našaha ščaścia.

Biełarusy śledam za henymi pastyrami i mudracami z Uschodu niachaj iduć u Betlejem! Bo my viedajem, da čaho dajšli tyja narody i dziaržavy, što paŭciekali ad Betlejemu. Siahońnia my zrazumieli ŭsiu niahodnaść i słabaść tych vaładaroŭ, što Božamu Dziciaci ŭ Betlejemie nie pakłanilisia i svaich daraŭ jamu nia dali. Taksama biedny praletaryjat zhubiŭ prad saboj Betlejemskuju zorku. Žyćciovyja turboty i niastača štodziennaha chleba lišnie abciažyli jaho. Jon zabyŭsia, što Betlejem — heta najlepšy naš chleb.

Betlejem dla Biełarusaŭ — heta naša žyćcio, naš supakoj i naša siła! Božaje tam Dziciatka nas usiaho vuča! Spraviadlivaść i supakoj heta dźvie z Betlejemu darohi, jakimi pavinny iści ŭsie narody.

I Biełarusy z usimi chryścijanskimi narodami Eŭropy i ŭsiaho śvietu niachaj piajuć siahońnia: „Chvała na vyšyni Bohu, a na ziamli supakoj ludziam dobraj voli“!..

V. Š.

Padarki Biełarusam ad śv. Mikałaja

6.19.XII prypadaŭ dzień śv. Mikałaja. Miž inšym viedamy hety śviaty na ŭsim śviecie tym, što z jaho pamiaciaj źviazanaja lehienda ab tym, što jon razdaje padarki. Voś-ža moža jon i ab nas Biełarusach pomnić? Tak. Ale prad tym, jak havaryć ab jaho dla nas padarkach, treba choć zbolšaha z im samym paznacca.

*

Radziŭsia ŭ Małoj Azii ŭ pravincyi Likija, u miastečku Patara, u kancy III-ha st. Syn zamožnych baćkoŭ. Atrymaŭ starannaje ŭzhadavańnie. Śviet adnak nie ciahnuŭ jaho. Staŭsia śviatarom. Chutka staŭsia słaŭnym z lubovi da praŭdy i dabraty. Zdaryłasia, što jahony susied upaŭ u vialikuju biadu, tak što navat dumaŭ užo handlavać češciaj svaich dačok Śv. Mikałaj tajkom padkinuŭ jamu z svajej majemaści stolki hrošaŭ, što vyratavaŭ jaho z biady. Ludzi ŭrešcie ab hetym daviedalisia i słava jaho pajšła daloka. Tady pakidaje jon svajo miastečka i stanovicca zakońnikam, manacham. Urešcie jedzie adviedać śviatuju ziamlu. Adtul varočajecca na baćkaŭščynu, ale ŭžo ŭ horad Miru, kudy byŭ naznačany biskupam. I dalej adznačajecca vialikaj śviataściaj žyćcia, dabradziejnaściaj i ahułam viernaściaj Chrystu i jaho śviatoj Evanelii. U 316 h. vybuch jašče raz prašled chryścijanstva. Śv. Mikałaj apyniajecca ŭ vastrozie. Chutka adnak prašled unima-

jecca i śviaty naš atrymlivaje svabodu. U 325 h. bačym jaho na pieršym Suśvietnym Sabory ŭ Nikiei. Pamior 6.XII.342 h. Pachavany ŭ Miry. A kali Turki zavajavali Małuju Aziju i kali nia było dostupu da hrobu śviatoha, tady adumysłovaja była stvorana flota, jakaja siłaj zdabyła ad Turkaŭ cieła śviatoha i 19.V.1087 h. pieraviezła jaho ŭ italijski prybiarežny horad Bari, dzie jany spačyvajuć pa siańniešni dzień.

*

Šyroka razyjšłasia ab śv. Mikałaju lehienda ab jaho dla ludziej padarkach. Heta musić z pryčyny nadareńnia henaha biednaha čałavieka, jaki z hora nie škadavaŭ užo dziavočaj dastojnaści svaich dačok. Daryć śv. Mikałaj i nas Biełarusaŭ. Voś užo 18-ty hod, jak my ŭ litoŭskim kaściele, patronam jakoha źjaŭlajecca śv. Mikałaj, adbyvajem svaje nabaženstvy. Ci-ž heta nie vialiki dla nas dar jahony?

Śv. Mikałaju składajuć svaju čeść i molacca da jaho adnolkava: i ŭschodniki i zachodniki, i kataliki i pravasłaŭnyja. I heta zrazumieła — žyŭ jon tady, kali choć byli roznyja abrady, ale była adna chryścijanskaja viera. Dzień pieraviaziennia jaho cieła z Miry ŭ Bari papiež Urban II ustanaviŭ, jak śviata na 9 traŭnia kožnaha hodu. Śviata heta ŭvioŭ i dla Biełarusi kijeŭski mitrapalit Jafrem, jaki pamior u 1096 h. Z hetaha bačym, što choć Hreki ŭ 1054 h. addzialilisia ad Chrystovaj Apostalskaj Carkvy-Kaścioła, złamali chryścijanskaje adzinstva, Biełarusy ŭ hetym adzinstvie astavalisia jašče dalej, až pakul Maskva, iduču dziela palityčnych metaŭ, za Hrekami, nie addziorła ad ahulna chryścijanskaha adzinstva i Biełarusaŭ. Znača, druhim daram, jaki niasie nam śv. Mikałaj, heta jość dar ducha adzinstva. Pomnić nam ab hetym asabliva važna sioleta i ŭ budučym hodzie, kali śviatkujem jašče 950-hodździe chryścijanstva ŭ Biełarusi, jakoje było adzinym i niepadzielnym.

*

Fakt, što my Biełarusy molimsia ŭ kaściele śv. Mikałaja, karystajučysia **svajej rodnaj biełaruskaj movaj** i što praz jaho prypaminajem tak-ža ab patrebie dla nas Biełarusaŭ—i katalikoŭ i pravasłaŭnych—**ducha zhody i adzinstva** — heta dla nas ad śv. Mikałaja sapraŭdy darahija padarki...

M. K.

Za demakratyčny samaŭrad

Ciapier va ŭsim našym Krai adbyvajucca vybary ŭ terytoryjalny samaŭrad. Hetyja vybary, pavodle vybarnaha zakonu, pačynajucca vybarami sielska-hramadzkich radnych. U niekatorych pavietach našaj krainy hetkija vybary ŭžo adbylisia i dali ŭ mnohich miascoch dobryja vyniki; u inšych pavietach pravodzicca vybarnaja čynnaść hatoviačysia da hałasavańnia.

Praktyka pakazvaje, što niekatoryja našyja vybarščyki nia znajuć novaha samaŭradavaha vybarnaha zakonu i dziela hetaha, abo spaźnilisia padać śpiski kandydataŭ na hramadzkich radnych, abo niaśviedama čakali, pa pryvyčcy, naznačeńnia kandydataŭ.

Dyk prypaminajem, što vyjšła pabiełarusku *„Выбарная ардынацыя ў самаўрады"* z dakładnym pajaśnieńniem hetaha zakonu i praktyčnymi paradami*).

Prypaminajem tak-ža, što Staršynia Rady Ministraŭ Rečypaspalitaj 9 vieraśnia sioł. vydaŭ specyjalny zahad, kab vybary ŭ samaŭrady pravodzilisia biaz nijakaha nacisku z boku dziaržaŭnaj administracyi i ahułam kab dakładna adbyvalisia pavodle vybarnaha zakonu.

Dyk kirujučysia vybarnym zakonam i karystajučysia zahadam Staršyni Rady Ministraŭ nielha ani čakać, ani słuchać instrukcyjaŭ zhary kaho vybirać na radnych u sielska-hramadzkija rady. Kandydataŭ na radnych i ich zastupnikaŭ pavinny vystaŭlać sami vybarščyki i biaz nijakaha prymusu, dabravolna, na svaich kandydataŭ hałasavać.

Biełaruskija vybarščyki pavinny vybirać addanych narodnaj spravie ludziej. Biełaruskija radnyja pavinny zaniać naležnaje miesca ŭ sielska-hramadzkich, vałasnych i pavietavych radach.

*) „Выбарную ардынацыю ў самаўрады" vysyłajem darma pa atrymańni 5 hr. paštovaha značka na pierasyłku.

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

RAZDZIEŁ XI. 33)

Apošnija padziei BChD.

(1930—1935).

§ 5. — Adkaz BChD Centralnamu K—tu KPZB na jaho zaklik da palityčnaha supracoŭnictva.

Apošnim aktam palityčnaj dziejnaści BChD byŭ adkaz Centr. K—tu kamunistyčnaj partyi Zach. Biełarusi na jaho zaklik da palityčnaha supracoŭnictva.

Hałoŭnyja punkty henaha adkazu vyhladajuć hetak:

„Prezydyjum Centralnaha Kamitetu BChD **adkidaje prapazycyju supracoŭnictva z KPZB** dziela hetkich pryčyn:

1) KPZB nia jość samastojnaj biełaruskaj nacyjanalnaj palityčnaj arhanizacyjaj, nia jość i samastojnaj arhanizacyjaj revalucyjnaj, bo baronić dyktatarski režym u Savietach; źjaŭlajecca jana ekspozyturaj maskoŭskaha kamunistyčnaha centru i jak takaja, dziejučy na abšarach Zach. Biełarusi, pravodzić palityku hetaha centru, niazhodnuju z ducham i patrebami biełaruskaha Narodu.

2) KPZB pašyraje siarod biełaruskaha Narodu ideolohiju dyametralna supiarečnuju da vyzvolnych narodna-sacyjalnych imknieńniaŭ BChD. Kamunistyčnaja ideolohija ŭ svaich filozofičnych asnovach, u palityčnych, kulturnych, haspadarčych teoretyčnych adnosinach i metaimknieńniach (palityčny i kulturny internacyjanalizm i prymusovaja kolektyvizacyja) — supiarečnaja da ideolohii i metaimknieńniaŭ, jakija reprezentuje i pašyryje BChD.

BChD, stojačy na hruncie idealistyčnaha śvietapahladu, adkidaje śvietapahlad materjalistyčny i imkniecca da asiahnieńnia palityčnaha ideału — suverennaje biełaruskaje dziaržavy ŭ etnohrafičnych hranicach Biełarusi, z hramadzka-haspadarčym ładam pabudavanym na pryncypie pryvatnaj ułasnaści, z ahraničeńniem hetaha pryncypu na karyść hra-

Месяц беларускай прэсы

Рэдакцыйная Калегія «Шляху Моладзі» пастанавіла ад **15.XII.1938 да 15.I.1939 г. сарганізаваць месяц прапаганды беларускае прэсы**. Да ўчасьця і падтрыманьня гэтага месяца запрашае ўсе беларускія часапісы і ўсё беларускае грамадзянства, а асабліва беларускую вясковую і студэнцкую моладзь. Да гэтага закліку далучаецца і «Хрысьціянская Думка» і з свайго боку заклікае сваіх чытачоў і ўсё беларускае грамадзянства й народ прычыніцца да як найбольшага пашырэньня свае беларускае прэсы. — Мэтай гэтага месяца ёсьць абзнаямляць як найшырэйшыя масы беларускага народу з беларускімі часапісамі, заахвочваць іх да выпісываньня, купляньня, пашыраньня і чытаньня беларускіх часапісаў, бо толькі свае беларускія газэты і часапісы найлепш бароняць і найлепш дбаюць аб дабры Беларускага Народу!

Вось-жа кожны беларус, якому дарагой ёсьць справа Беларускага Народу, справа беларускага нацыянальна-адраджэнскага руху, павінен ад 15.XII.1938 да 15.I.1939 г., асабліва падчас вольнага часу Калядніх Сьвятаў, пасьвяціць сябе выключна дзеля таго, каб як найлепш паінфармаваць усіх сваіх суседзяў, бліжэйшых і далейшых, аб беларускай прэсе, заахвоціць іх чытаць, выпісываць, акуратна пасылаць падпіску і пашыраць беларускія часапісы. Тых, што маюць здольнасьці да пяра, трэба заахвоціць да пісаньня ў свае часапісы. Творачы, разьвіваючы і пашыраючы беларускую прэсу будзем узмацоўваць беларускую культурную працу, пашыраць асьвету і здабываць лепшую долю!

Дык, Грамадзяне, падтрымлівайце і пашырайце сваю беларускую прэсу. Пры агульным падтрыманьні яна разаўецца, узрасьце, будзе часьцей і акуратне выходзіць, будзе належна інфармаваць, навучаць, бараніць і пацяшаць. На гэта ня трэба нават вялікіх сумаў, няхай кожны Беларус дасьць хоць па 1 — 2 злотыя ў год на беларускія часапісы, выракшыся шкоднае выпіўкі ці тытуну, а будуць ужо вялікія капіталы і будзем мець сваю багатую беларускую прэсу.

Дык, усе да працы!..

Рэд. „Хр. Думкі“.

PADPISKA Ŭ SKŁADČYNU

Kali čatyry asoby złožać čatyry załatoŭki na „Chr. Dumku“, dyk za heta, na adras, na jaki pakažuć, atrymajuć čatyry numary našaha časapisu.

Купляйце!

«Беларускі Сялянскі Календар на 1939 г.» Нядаўна выйшаў з друку і паступіў у прадажу „Беларускі Сялянскі Календар (кніжка) на 1939 г.“ Календар гэты надрукаваны граждан-кай, мае два стылі: стары (праваслаўны) і новы (каталіцкі), зьмены месяца, пагоды, беларускі гістарычны аддзел, вялікі і цэнны аддзел гаспадарскі, у якім абгаворваюцца наступныя справы: польная гаспадарка, землеробская тэхніка, хатняя гаспадарка, вэтэрынарыя, гародніцтва, жывёлагадоўля, гігіена, календар цяжарнасьці ў жывёлы. Апрача таго зьмешчаны ў календары цікавыя і цэнныя матарыялы агульна-культурныя, багаты аддзел інфармацыйны і ўрэшце байкі ды сьмяхотныя жарты. Зьмест календара сапраўды багаты і цікавы. Агулам календар мае 128 бачынаў і прыгожую вокладку. Цана-ж яго толькі 50 гр. Хто купляе больш лік, дастае спуск. „Беларускі Сялянскі Календар“ павінен старацца мець кожны беларускі селянін. — Стараючыся купіць гэты календар трэба выразна жадаць Беларускага Сялянскага Календара. На гэта зварочваем асаблівую ўвагу, бо з іншага можна быць нездаволеным.

Галоўны склад беларускіх календароў у беларускай Кнігарні „Пагоня“ — Wilno, Завальная вуліца № 1.

---

madzkuju, i z mahčymaściu ŭviadzieńnia dabravolnaha haspadarčaha kolektyvizmu. BChD imkniecca da stvareńnia biełaruskaj nacyjanalnaj ekanomiki i kultury.

KPZB, vystupajučy pracič dyktatury fašystaŭskaj, pryznaje i padtrymlivaje dyktaturu proletaryjatu, — BChD — pracič usiakaj dyktatury, a hetym samym i pracič dyktatury proletaryjatu.

3) Bilans dziejnašci KPZB adznačajecca adjemnaściu i škodnaściu dla biełaruskaha adradženskaha ruchu i biełaruskich pracoŭnych huščaŭ Zach. Biełarusi. KPZB siarod hetych huščaŭ pašyrała demahohičnuju dumku, što ŭ SSSR usie narody, u hetym liku i Biełarusy, zdabyli nacyjanalnaje i sacyjalnaje vyzvaleńnie i što tam isnuje dabrabyt i ščaście dla pracoŭnaha čałavieka, — tady, kali faktyčna isnuje tam niavola narodaŭ, u hetym liku i biełaruskaha, dziaržaŭna-biurokratyčny kapitalizm, ekspłoatacyja i poŭnaja niavola čałavieka i jahonaj dumki. — KPZB pramoŭčyvała fakt maskoŭskaje palityčnaje i kulturnaje ekspansyi ŭ Uschodniaj Biełarusi, ekspansyi, jakaja adbyvałasia i adbyvajecca koštam pastupovaha niščeńnia prajavaŭ biełaruskaj palityčnaj dumki, biełaruskaj nacyjanalnaj kultury i ekanomiki. — KPZB pramoŭčyvała fakty žorstkaje raspravy maskoŭskich kamunistyčnych uładaŭ nad biełaruskimi kulturnymi rabotnikami ŭ Uschodniaj Biełarusi, pramoŭčyvała žudasnyja fakty masavaj vysyłki biełaruskaha sialanstva ŭ dalokija krai SSSR, zatoje, što hetaje sialanstva supraciŭłałasia kolektyvizacyi i ahułam usiej balšavickaj palitycy ŭ Uschodniaj Biełarusi. — Biełaruskija pracoŭnyja huščy Zach. Biełarusi, dezoryjentavanyja ahitacyjaj KPZB, tracili vieru ŭ svaje siły, u siłu svajho tvorčaha ducha, asłablalisia ŭ baraćbie za svaje nacyjanalnyja i sacyjalnyja pravy. Pad upłyvam henaja ahitacyi, tyja-ž huščy da niekatoraj miery stalisia pasyŭnaj masaj, z niedavieram adnosilisia da biełaruskich nacyjanalnych arhanizacyjaŭ i biełaruskich dziejačoŭ, jakich łajali i źnievažali kamunisty. — KPZB uzryvała biełaruskija kulturnyja ŭstanovy i arhanizacyi. — U vyniku raboty KPZB, aproč vyšejapisanaj škody, Biełaruski narod u Zach. Biełarusi šmat paśviaciŭ achviaraŭ u ludziach — mnohija Biełarusy, jakich KPZB uciahnuła ŭ rabotu dzieła pašyreńnia balšavizmu, pakarany doŭhimi hadami vastrohu i inšymi karami.

Prypaminajem ab škodnašci KPZB dla bieła-

Na vyšyni mastactva

10.XII sioleta ŭ zali Śniadeckich USB adbyŭsia kancert biełaruskaj pieśni, jaki ładziŭ Biełaruski Studencki Sajuz z metaj dapamohi biełaruskamu studenctvu. Čamu-ž tak hučna hety kancert nazyvajem? Tamu, što jon hetkim byŭ sapraŭdy pad kožnym uzhladam.

Pradusim M. Zabejda-Sumicki, heta mastak nieahraničanych mastackich mahčymaściaŭ. Znali my jaho, jak vialikaha, daśpiełaha mastaka-śpievaka. Ale ab tym, što jon i dalej budzie hetak raści i hetkija rabić vialikija postupy, z jakimi pakazaŭsia 10 XII, my nie spadziavalisia. Raście jon vonkava: piarviej hołas jaho byŭ słabavaty — nie chapała jamu fizyčnaj siły. Ciapier bačym što inšaje, ciapier hołas mastaka niabyvała vyras i akrep. Piarviej trymaŭsia mastak na scenie krychu niaśmieła, krychu bajaźliva. Ciapier zaŭvažvajecca svaboda i samapeŭnaść. Raście M. Zabejda-Sumicki tak-ža i ŭnutrana, duchova. Užo i raniej adznačaŭsia jon niazvyčajnaj interpretacyjaj, — vyrazna čułasia, što ŭ pieśni havora jaho duša, što duša jaho ŭ biełaruskaj narodnaj pieśni vykazvaje ŭsio toje, što narod viakami ŭkładaŭ u jaje. A ciapier u hetym kirunku Zabejda pajšoŭ jašče dalej. Siańnia jon adtvaraje duchovy sens biełaruskaj pieśni prosta hienijalna. Asabliva było heta vidać u pieśni „Čyrvonaja kalinańka", „Ci nia dudka maja" i ŭ inš. Sennarodnyja pieśni litoŭskija ŭ harmanizacyi Šimkusa: „Kur bakužė

Michał Zabejda-Sumicki

sacyjnaj navinoj jaho ciapierašniaha vystupleńnia byli tak-ža dźvie samanota" (hdzie chatka mocham parasła) i „Pamylejau vakar" (pa-

---

ruskaha Narodu dziela taho, što i hety mament źjaŭlajecca pieraškodnym da supracoŭnictva BChD z KPZB.

Z vyšejpadadzienaj admoŭnaj motyvacyi našaha stanovišča da spravy supracoŭnictva i ŭtvareńnia supolnaha z kamunistami prociŭfašystaŭskaha frontu — prapanova KPZB ŭ hetaj spravie źjaŭlajecca niezrazumiełym dla nas vystupleńniem. Partyja, jakaja niadaŭna tak panižała dobraje imia i rabotu BChD, adzinaj u miežach Polščy silnaj ideolohična i arhanizacyjna scementavanaj biełaruskaj palityčnaj arhanizacyi, — ciapier zvaračvajecca da hetaj apošniaj z prapanovaj supracoŭnictva! — Hetkaje vystupleńnie ŭ spravie supracoŭnictva i ŭtvareńnia supolnaha prociŭfašystaŭskaha frontu źjaŭlajecca nie samastojnym zvarotam KPZB, vyciakajučym z sučasnych patreb biełaruskaha Narodu, ale vykanańniem nakazu sioletniaha 7-ha źjezdu Kaminternu, jaki, pad prymusam napružanaha mižnarodnaha pałažeńnia i słabaj roli kamunistaŭ u śviecie, zahadvaje kamunistam za miežami SSSR supracoŭničać z nacyjanalnymi arhanizacyjami niefašystaŭskaha charaktaru.

Možna było-b havaryć ab supracoŭnictvie tady:

1) kali kamunistyčnyja ŭłady dałučać da Savieckaj Biełarusi etnohrafična biełaruskija zieml Smalenščyny, Viciebščyny, Čarnihaŭščyny, a tak-ža skasujuć na etnohrafična-biełaruskich ziemlach — u Kojdanaŭščynie — nacyjanalna polski rajon;

2) kali balšavickija ŭłady pryznajuć u Uschodniaj Biełarusi prava dla biełaruskaj nacyjanalnaj kultury nia tolki dla nacyjanalnaj svajej formaj, ale dla nacyjanalnaj i ŭ źmieście, hvarantujučy realizacyju hetaha prava;

3) kali ŭ Uschodniaj Biełarusi: a) spynicca prymusovaja kolektyvizacyja i vysialeńnie biełaruskaha žycharstva z rodnaha kraju, jakoje pravodzicca z pryčyny jahonaj apornaści suproć henaj kolektyvizacyi, b) dasca mahčymaść viarnucca na baćkaŭščynu ŭsim dasiul vysielanym Biełarusam;

4) kali ŭ Uschodniaj Biełarusi budzie spyniena dyktatura i ŭsie hramadzianie buduć pryznany roŭnapraŭnymi, a tak-ža budzie zahvarantavana poŭnaja svaboda vybaraŭ uva ŭsie savieckija ŭstanovy;

5) kali zabiaśpiečycca tam svaboda palityčnaja, hramadzkaja i relihijnaja".[1])

1) Камунікат Прэзыдыюма ЦК — БХД („Бел. Крыніца" № 37, 1935 г.).

lubiła učora), jakija mastak naš vykanaŭ, jak heta zaznačyli i hazety litoŭskija, daskanalna. Upierad pajšoŭ Zabejda ŭ paraŭnańni z minułymi jaho kancertami tak-ža i ŭ tym, što pieśni, jakija jon na hety raz prapiajaŭ, byli pieravažna novyja.

Dastojnym dapaŭnieńniem vystupleńniaŭ Zabejdy na kancercie byŭ chor Bieł. Stud. Sajuzu pad upravaj R. Šyrmy. I chor hety nie staić na miescy i ŭ im zaznačajecca vidavočny postup. Pradusim piajaŭ hety chor tak-ža pieravažna novyja biełaruskija rodnyja pieśni i vyklučna novych harmanizataraŭ Ukraincaŭ: Košyca i Hajvorońskoha. Harmanizacyja Košyca paryvała słuchača svajej prastatoj, prazrystaściaj i biełaruskaj narodnaj charakternaściaj. Uznoŭža harmanizacyja Hajvorońskoha prykoŭvała słuchača svajej pavahaj i kamplikacyjaj kampazycyi. Prydbańnie biełaruskaj narodnaj pieśni hetych novych kampazytaraŭ, a tak-ža vytryvałaja, z dadatnimi vynikami, praca nad hetaj pieśni mastackim vykanańniem,— heta ŭžo całkom pazytyŭnaja prad narodam zasługa R. Šyrmy.

Arhanizatar kancertu — Biełaruski Studencki Sajuz — vykazaŭ nia tolki svaju zhodnuju, družnuju pracu i dobruju volu ŭ ładžańni hetaha kancertu, ale tak-ža arhanizacyjnuju prutkaść i ŭmiełaść.

Zala była poŭnaja da adkazu, było faktyčna ciesna i dušna, bilataŭ nie chapiła i mnohija paźniejšyja hości prymušany byli adyjšci z ničym.

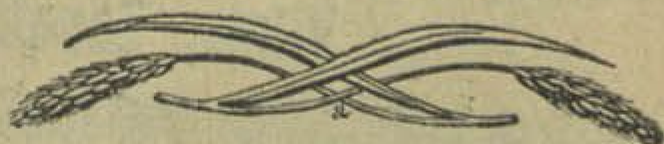
Kancert, jak my ŭžo zaznačyli, byŭ ładžany dzieła finansavaha padtrymańnia Bieł. Stud. Sajuzu. Voś-ža i tut efekt akazaŭsia značny.

Raźviesialajučaj urešcie było sensacyjaj vystupleńnie na scenie małoj biełaruski Reni Najdziučyški, jakaja Tankavym vieršam vitała Zabejdu i ŭručyła jamu kvietki.

Słovam, apošni kancert,—heta taki, jakoha jašče ŭ Biełarusaŭ u Vilni nia było, jaki šmat nam ab čym havora, šmat što nam dobraje varoža.

Slava ŭsim tym, chto da jaho pryčyniŭsia...

A. S—ki.

Urad i Revizyjnaja Kamisija Bieł. Stud. Sajuzu z kurataram praf. dr. Ervinam Košmiederam.

Sadziać źleva naprava: Adam Dasiukievič - staršynia Sajuzu, Ksienia, Hiryharčuk—siabr. Rev. Kamisii, praf. dr. Ervin Košmieder kuratar, Kastuś Šeška—vice-staršynia Sajuzu, Časłaŭ Najdziuk—haspadar. Stajać: Aleksandar Zasim—staršynia Reviz. Kamisii, Vinceś Skłuboŭski—siabra R. K., T. Trafiumiučanka—skarbnik i V. Jermałkovič—sakratar.

Jak bačym, źmiest adkazu pakazvaje, jak dastojna, advažna i sapraŭdy palityčna vystupała BChD pierad samym svaim pieratvareńniem u BNA ŭ abaronie Biełaruskaha Narodu. Usio heta, biazumoŭna, historyja acenić dadatna. Hety adkaz Prezydyjuma CK—BChD kamunistam źjaŭlajecca ideovaj platformaj adnosinaŭ da ich i BNA.

* * *

Hetak skončyła BChD svajo doŭhaletniaje — kali ličyć ad 1915 h. (1935—1915) — dvaccacihadovaje žyćcio, — nia ŭmirajučy, ale pieratvarajučysia ŭ BNA. Žyła jana mnoha, pracavała i barołasia niamała, šmat dakanała dabra dla Biełaruskaha Narodu. Niachaj-ža BNA, heta rodnaje dzicia BChD, dalej pracuje tak idejna i vytryvała, tak ščyra i achviarna, tak čutka datarnoŭvajučysia da nacyjanalnych imknieńniaŭ Biełaruskaha Narodu, jak heta rabiła jaho maci — BChD!...

Skončana ŭ Arleniatach
8.VII.1936.

Dapisy.

Da raździełu III: Dziejnaść ks. Fr. Hrynkieviča i Horadzienskaha hurtka biełaruskaj moładzi jarka aśviatlajuć, niavykarystanyja ŭ hetaj pracy, nastupnyja dakumanty:

1. Prahrama biełaruskaj viečarynki 19.II.1910 h., złožanaja z troch čaściej: a) ustupnoje słova, referat — „Biełarusy i ich nacyjanalnaje adradžeńnie", biełaruskija pieśni; b) pjesa „Pa revizii" i c) deklamacyja biełaruskich vieršaŭ. Prahrama nadrukavana łacinkaj.

2. Prahrama biełaruskaj viečarynki 16.II.1911 h. Materjał razłožany tak, jak i ŭ papiaredniaj prahramie: a) referat — „Adhałosak dušy biełaruskaha narodu ŭ jaho pieśniach, kazkach i padańniach" i pieśni; b) pjesa „Modny šlachciuk" i c) deklamacyja bieł. vieršaŭ. Prahrama nadrukavana i łacinkaj i hraždankaj.

3. Na vaśmioch bačynach čaćviorki arkuša kancelaryjnaha farmatu źmieščany ŭ biełaruskaj movie „Časiny da Pračystaj Dziavicy". Jość heta pierakład pačatku polskich „godzinek", zrobleny ks. Fr. Hrynkievičam.

Zbiełaruskaha žyćcia

Vysialeńnie biełaruskich dziejačaŭ

15.XII siol. atrymali zahad Vilenskaha Vajavody vysielicca z pahraničnaj pałasy dva vilenskija biełaruskija dziejačy: b. pasoł Sojmu i zasłužany kulturny dziejač ks. Adam Stankievič i staršynia b. Bieł. Nacyjanalnaha Kamitetu i kulturny dziejač inž. Adolf Klimovič. Apračа taho vysieleny z tej-ža pałasy i šyroka viedamy ks. Uład. Tałočka. — Pahraničnaja pałasa abyjmaje, miž inšym, usiu Vilenščynu.

«Slovansky Prehled» (№ 8, 1938) ab biełaruskaj sučasnaj litaratury źmiaściŭ artykuł P. Łastaŭki.

Nia ŭpuskajuć „Chr. Dumki" ŭ Vuhryju. Apošni numar, praznačany ŭ Užhorad, viarnuŭsia z nadpisam, što nie dapuskajecca.

Niemcy ab Biełarusach. Niadaŭna ŭ Miunchienie vyjšła pryhožaja knižka A. Sanders'a — „Um die Gestaltung Europas" (Ab pierabudovie Eŭropy). U hetaj knižcy niamała ŭdzialajecca miesca miž inšym i Biełarusam, asobnamu narodu, što znachodzicca ŭ siamji mnohich inšych narodaŭ Eŭropy.

U Litvie

Hadoŭla cukrovych burakoŭ. U Litvie, z uzrostam dabrabytu hramadzian, uściaž pavialičvajecca i spažyvańnie cukru. Sioleta byŭ z haspadarami zrobleny dahavor vyraścić 167.000 ton cukrovych burakoŭ. Ale pradbačycca, što hetkaja kolkaść burakoŭ užo budzie zamałoj, kab možna było vyrabić dastatačna cukru dla ŭsiaho kraju. Dziela hetaha na druhi hod z haspadarami budzie ŭmova na 180 tysiač ton burakoŭ. Dahetul u Litvie vyrablali tolki cukarpiasok, a ciapier pačali vyrablać i ŭ kavałkach.

Buduć vyryvać karčy. U minułym hodzie Departamant lasoŭ pačaŭ u šyrokim raźmiery, haspadarskim sposabam, vyryvać karčy. Sioleta ŭ sezonie rubki lesu pradbačana vyrvać kala 100 tys. festmetraŭ karčoŭ. Karčy buduć pradavacca małačarniam, cegielniam i paasobnym kupcom. Dahetul było dazvolena ŭ dziaržaŭnych lasoch vyryvać karčy samym žycharom, biaručy ad ich za 1 festmetr karčoŭ na apał — pa 30 centaŭ, a za smalaki dla promysłu — pa 50 centaŭ.

Vilenskaja chronika.

Budžet m. Vilni na 1939 hod budzie značna bolšy ad hadoŭ minułych.

Baraćba z žabrakami. Mahistrat pastanaviŭ nia vilenskich žabrakoŭ z Vilni vysialać.

Pikiety žydoŭskich sklapoŭ, kab u ich nia kuplali chryścijanie, uznoŭ ažyvilisia.

4. Rukapisny prajekt pramovy, ci referatu ŭ 500-yja ŭhodki zvajavańnia Niemcaŭ pad Hrunvaldam. Prajekt hety zajmaje try bačyny, arkuša kancelaryjnaha farmatu. Pisany rukoj ks. Fr. Hr. Jak vidać sa źmiestu, referat hety mieŭ pračytać niechta z biełaruskaj moładzi na supolnym śviatkavańni henaha jubileju razam z moładziaj polskaj. Źmiest patryjatyčny. Havorycca tam miž inšym, ab ciažkim pałažeńni biełaruskaha narodu, ab admaŭlańni — „z dvuch bakoŭ" — Biełarusam „prava na žyćcio" i ab tym urešcie, što „ŭ našych rukach naša pryšłaść". Na rukapisie krasujecca zrobleny sinim ałavikom vialikimi litarami hetki napis: „Prahrama pramovy na Hrunvalck. viečar" — ni zbyŭsia jon, bo"... Rukapis napisany łacinkaj, davoli dobraj biełaruskaj movaj.

5. Rukapisny biełaruski lemantar, napisany łacinkaj, na 11 ch bačynach zvyčajnaha ššytka. Aŭtar i hod napisańnia nie pakazany. Apracavała hety lemantar, jak ćvierdzić dr. St. Hrynkievič, Antanina Sadoŭskaja, jakaja pryjmała dziejnaje ŭčaście ŭ Horadzienskim hurtku biełaruskaj moładzi.

6. Zharmanizavanaja na čatyry hałasy biełaruskaja prypieŭka „Išoŭ Tador i z Tadoraj, našli łapać i z aboraj".

7. Vizytoŭka: „Ks. Fr. Hrynkiewič".

Da raździełu IV: Braŭ učaście ŭ biełaruskaj chryścijanskaj narodnaj pracy viedamy biełaruski zasłužany adradženiec, vydatny dziajač i piśmieńnik, zhinuŭšy ŭ Savietach, Vacłaŭ Łastoŭski: 1) Pamahaŭ vydavać „Biełarusa", 2) vydaŭ biełaruskuju katalickuju „kantyčku" i „Першыя малітвы" dla pravasłaŭnych, 3) zarhanizavaŭ „Zołak", prytułak dla biełaruskich dziaciej, kiravany ŭ chryścijanskim duchu, 4) z jaho inicyjatyvy byŭ stvorany biełaruski relihijny ściah, jaki doŭhija hady prabyvaŭ u kaściele śv. Jana ŭ Vilni, 5) pryčyniŭsia da aficyjalnaha ŭčaścia Biełarusaŭ u pracesii Božaha Cieła na vulicach Vilni padčas niamieckaj akupacyi, 6) apracavaŭ biełaruskuju „Katechizmoŭku", jakaja ŭ rukapisie zachavałasia až da siańnia.

Ліст

Вынікі працы роднага пастыра

в. Кастыкі, Вялейскага пав.

Вёска наша знаходзіцца ў самым глухім кутку пры бальшавіцкай граніцы, і каб не рака Вяльля, дык можна было-б лічыць саўсім адарванай ад жыцьця культурнага, бо ляжыць сярод найвялікшых лясоў і пяскоў, дзе для жыцьця людзкага здаецца што няма і месца. І вось сярод гэтае дзікае глушы яшчэ ў 17 стагодзьдзі нейкімі добрымі людзьмі была пабудавана невялічкая царкоўка на нашых могілках. Але Служба Божая адбывалася вельмі рэдка, бо за некалькі кілямэтраў у вёсцы Камень-Спаску была царква прыходзкая. Пасьля вайны Камень-Спаская царква са ўсімі будынкамі і зямлёй адыйшла пад касьцёл, а сьвяшчэньнік пераехаў у нашу вёску Кастыкі, скуль распачалі будову новай царквы ў Забалоцьці, але з нястачы месца для сьвяшчэньніка прыйшлося жыць пры Кастыцкай Царкве.

Да 1937 г. у нас настаяцелі мяняліся вельмі часта і парафія ўпала маральна. У 1937 г. прыехаў у нашую парафію а. А. Коўш. Ад першага дня яго прыезду мы пачулі ў ім блізкага да нас духам настаяцеля. Мы чуем пры кожнай Службе Божай навуку ў роднай беларускай мове.

Да яго пайшлі людзі са ўсіх куткоў нашай парафіі. Цэрквы нашы, якіх маем 3, пачалі напаўняцца. Настрой моральны і духовы падняўся. Калі раней славілася вёска п'янствам і разбоем, дык сяньня ўжо год як аб гэтым ніхто ня чуе.

Парафія наша невялікая: 2 з лымсь тысячы. Утрымаць тры царквы ёсьць вялікім цяжарам, але на заклік а. настаяцеля Каўша прыхаджане самаабложыліся і адрамантавалі ўсе тры царквы, а цяпер зрабілі вялікі рамонт дому і ўсіх гаспадарскіх будынкаў, выкапалі новую студню і склеп, абгарадзілі каменьнямі царкву і могілкі прывялі ў належны парадак.

У школах сыстэматычна адбываецца навука Божага Закону і малітваў, дзеці адносяцца з вялікаю пашанаю да свайго законавучыцеля. У царкве прыхаджане чуюць пастаянна ў роднай мове Божае слова. Мінуў ужо год, як у нас а. А. Коўш, і парафія зьмяніла свой воблік.

Кастычанін.

MIGNON*)

Ci znaješ toj kraj, hdzie cytryny ćviciać?
Pad ciomnym listkom pamarančy harać?
Hdzie z błakitu niabios vieciarok padychaje,
Cicha mirta staić, laŭr u dal pahladaje?
— Znaješ dobra kraj hety? Tudy, tudy!
Paniasiomsia z taboj, o druh małady!

*

Znaješ toj hmach? — vierch kalonna trymaje;
Voś tut zal bliščyć, tam pakoj zijaje...
A z marmuru abraz jak-by hlanuŭ na nas:
Što tabie, dzicianio, čamu sumna zrabiłaś?
— Znaješ dobra kraj hety? Tudy, tudy!
Paniasiomsia z taboj, o druh małady!

*

Ci znaješ ty hor u chmarach ściažynku?
Hdzie źvier pyskaty šukaje spačynku
A ŭ piačurach žyvieć stary rod złych biasoŭ?
Voś bystrak skału rvieć — ŭsio hrymić ad viakoŭ!
— Znaješ dobra ŭsio heta! Tudy, tudy!
Viadzie šlach nas z taboj, o druh małady!

Z Goeth'e pierarabiŭ

Vasil Kryvičanin

*) ulubieniec paeta.

Z PALITYKI

Z Polščy.

Samaŭradavyja vybary ŭ Polščy. Ciapier va ŭsiej Polščy adbyvajucca samaŭradavyja vybary—u miestavyja rady i sielska-hramadzkija rady. U niekatorych miestach na Pamorri ŭžo vybrany novyja rady. Hazety padajuć, što z 152 mandataŭ u miestavych radach na Pamorii OZN maje 27 mandataŭ; 122 mandaty zdabyli apazycyjnyja śpiski.

Kala Łodzi ŭ vybarach sielska-hramadzkich radnych bolšaść mandataŭ zdabyła PPS.

Z zahranicy

U Niamiecka-italjanska-japonskim trykutniku. Sučasnaja mižnarodnaja palityka apynułasia ŭ abojmach h. zv. dynamičnych dziaržaŭ—Niamieččyny, Italii i Japonii, jakija supolna pravodziać svaje palityčnyja plany ŭ Eŭropie, Afrycy i Azii. Na pieraškodzie realizacyi palityčnych planaŭ hetych dziaržaŭ staić mahutnaja Anhlija i silnaja Francyja, katorych padtrymlivaje Amieryka i mienšyja eŭrapejskija dziaržavy. SSSR zusim adasoblieny. Arużna—vajnoj pravodzić svaje plany ŭ Azii—Kitaju tolki Japonija, a Niamieččyna i Italija namahajucca asiahnuć namiečanyja mety šlacham „mirnym"—dyplomatyčna. Dziela hetaha adbyvajucca adny za druhimi pierahavory to miž Italijaj i Anhlijaj, to miž Niamieččynaj i Francyjaj. Praŭda, padčas hetych pierahavoraŭ padymajucca ŭ hetych dziaržavach varožyja demanstracyi adnych prociŭ druhich, ale heta robicca tolki dziela vonkavaha nacisku, kab dyplomatyčna zaatakavanaja starana jšla na ŭstupki. I sapraŭdy—adny druhim ustupajuć, ale koštam inšych. Adnačasna, adnak, usie dziaržavy zbrojacca.

Italjanska - francuski incydent. Apošnimi časami pačalisia ŭ Italii publičnyja vystupleńni z damahańniem ad Francyi Tunisu i inšych francuskich terytoryjaŭ. Suproć hetkich damahańniaŭ padnialisia ŭ Francyi prociŭitaljanskija demanstracyi. Nie zvažajučy natoje, što italjanski ŭrad aficyjalna nie salidaryzujecca z damahańniami svaich paduładnych hramadzian ab čym italjanski pradstaŭnik u Paryžy zapeŭniŭ francuski ŭrad, damahańni hetyja nia spyniajucca. Vyjaśniajecca, što hetymi damahańniami italjancy chočuć prymusić Francyju da ŭstupstvaŭ u spravie hrašovych razrachunkaŭ za prajezdy praz Suezki praliŭ i pry-

znańnia hien. Franko praŭnaj staranoj u Hišpanii.

Hromkaja pramova anhielskaha premjera Čemberlena. Nadoviačy premjer Čemberlen u anhielskim parlamancie vyjaviŭ, što Anhlija nia maje nijakich zabaviazańniaŭ baranić Francyi, kali-b na jaje chto napaŭ. Hetaje vyjaŭleńnie ŭ Niamieččynie i ŭ Italii vyklikała zrazumiełaje zdavaleńnie. A paśla hetaha premjer Čemberlen hromka zahavaryŭ da h. zv. dynamičnych dziaržaŭ i vyrazna pieraściarahaŭ ich, kab „nie pieraciahvali struny," adznačajučy, što Anhlija hatova na ŭspakajeńnie śvietu addać usiu svaju mahutnaść. Hetaja zajava Čemberlena hułkim recham razyšłasia pa cełym śviecie i stvaryła pryhnobleny nastroj u h. zv. dynamičnych dziaržavach.

Neutralnaść Litvy, Łatvii i Estonii. Prybałtyckija dziaržavy— Litva, Łatvija i Estonija — u zahraničnaj palitycy adnazhodna trymajucca neŭtralnaści adnosna Niamieččyny i SSSR.

Hvarancyja hranic Litvy i vybary ŭ Kłajpedzie. Padčas vybaraŭ u Kłajpedzki aŭtanomny Sojm u niamieckaj presie padniałasia nahonka na Litvu, kab jana adstupiła Niamieččynie Kłajpedu. Hetaja nahonka na Litvu vyklikała vystupleńnie Anhlii i Francyi ŭ abaronie Litvy— anhielski i francuski dyplomaty ŭ Niamieččynie aficyjalna zajavili niamieckamu ŭradu, što Anhlija i Francyja pad pisaŭšy aŭtanomny statut dla Kłajpedy, buduć rašuča baranić jaho nienarušnaści, a hetym samym i hranicaŭ Litvy, u skład katoraj uvachodzić Kłajpeda.

Paśla hetaha vystupleńnia Anhlii i Francyi vybary ŭ Kłajpedzie adbylisia zusim spakojna.

Kłajpedzki sojm składajecca z 29 pasłoŭ. U papiarednim sojmie niemcy mieli 24 pasłoŭ, litoŭcy— 5. Ciapier niemcy praviali – 25, a litoŭcy — 4.

Amerykanskaja Liha Narodaŭ. U pačatku h. m. adbyłosia pieršaja ahulnaja narada pradstaŭnikoŭ usich amerykanskich dziaržaŭ. Na hetaj konferencyi vyjaviŭsia nastroj prociŭtotalistyčny i vyrazna demakratyčny Ameryki. Amerykancy imknucca da stvareńnia svajej, amerykanskaj Lihi Narodaŭ.

Roznyja viestki

Z statystyki prastupstvaŭ. Aficyjalnaja statystyka padaje, što ŭ Polščy ŭ pieršyja paŭhodki 1938 h. było padana ŭ palicyju: 12.884 ašukanstvy, 185 278 złodziejstvaŭ, 928 bojak, 7.949 ciažkich pabojaŭ, 752 zabojstvy, 801 padpałaŭ, 3.382 falšaŭ i h. d.

21-lecie niezaležnaści Finlandyi. Sioleta 6 śniežnia Finlandski narod abchodziŭ 21 lećcie svajej niezaležnaści. U 1917 h. Finlandzki narod paśla 760 letniaj niavoli staŭsia dziaržaŭnym narodam.

Žydy cełaha śvietu. Baraćba arabaŭ z žydami ŭ Palestynie zvaročvaje ŭvahu cełaha śvietu na žydoŭskuju prablemu. Žydoŭ na ŭsim śviecie—pavodle niamieckaha infarmacyjnaha biura—jošć kala 17 miljonaŭ Z hetaha 10 miljonaŭ u Eŭropie, 5 miljonaŭ u Amerycy, 1 miljon u Azii, a rešta ŭ Afrycy i ŭ Aŭstralii. U razmiaščeńni Žydoŭ na śviecie ŭ apošnim dziesiacihodździ paŭstali vialikija źmieny. Kala 1880 h. u Eŭropie žyło 9/10 usich Žydoŭ, a ciapier tolki 3/5 Žydoŭ žyvie ŭ Eŭropie, a 2/5 u Amerycy. Najbolš u Eŭropie žyvie Žydoŭ na prastory miž haradami: Leninhrad—Ryha, Viena – Rastoŭ nad Donam. Na hetaj terytoryi, u hranicach katoraj znachodzicca i Biełaruś, žyvie kala 8 miljonaŭ Žydoŭ— pałavina Žydoŭskaha narodu. Niamieckija statystyki padajuć, što ŭ Polščy nasielnictva žydoŭskaje likam źmianšajecca. Najbolš razrastajecca žydoŭskaje nasielnictva ŭ Zł. Št. Paŭnoč. Ameryki, dzie ŭ 1818 h. było tolki 3 tysiačy Žydoŭ, u 1900 h. paŭmiljona, a ciapier, u 1938 h. jošć 5 miljonaŭ. U daŭniejšaj baćkaŭščynie Žydoŭskaha narodu, Palestynie žyvie ciapier tolki kala paŭmiljona Žydoŭ.

Žydoŭski narod, jaki pazbaŭleny pryrodnaj asiełaści, zmušany vandravać pa cełym śviecie. J jak bačym, stary, kulturny, ale nia tak vialiki hety narod, ciažkoj dolaj minuŭščyny i sučasnaści rassiejany pa cełym śviecie: pasialajecca bolšaj masaj tam, dzie bolej maje svabody, dzie mienš praśledavany, a paśla, kali źmieniacca varunki na horšaje, emihruje ŭ druhija krainy i hetak vandruje užo 2 tysiačy hadoŭ.

Nasiŭ voŭk—panieśli j voŭka. Nadoviačy ŭ SSSR pa zahadu Stalina padaŭsia ŭ adstaŭku kamisar GPU Ježov, jaki biezahladna-žorstka pravodziŭ „čystku" ŭ kamunistyčnaj partyi, čyrvonaj armii i hetak „sčyściŭ" Tuchačeŭskaha, Zinoŭjeva, Bucharyna i mnoha inšych. Na miejsca Ježova naznačany hruzin Barija. Paśla adstaŭki Ježova zvolnieny z aryštu marš. Blucher. Hazety padajuć, što Ježov užo zusim nia ŭ łascy Stalina i mahčyma papadzie pad sud i pad „ścienku."

SSSR daje aŭtanomiju Savieckaj Ukrainie. Zahraničnyja hazety padajuć, što saviecki ŭrad, z uvahi na mižnarodnaje pałažeńnie, źmianiaje svaju palityku adnosna Savieckaj Ukrainy i maje joj zaprapanavać šyrokuju aŭtanomiju.

Praśledavańnie žydoŭ u Niamieččynie. Praśledavańnia Žydoŭ u Niamieččynie, ab jakim my nia raz užo padavali, pradaŭžajecca dalej. U Berlinie zabaroniena Žydom navat chadzić pa niekatorych vulicach.

Niamiecki biskup ab prociŭchryścijanstvie ŭ Niamieččynie. Arcybiskup Hruber 26.XI sioł. u publičnaj pramovie ścvierdziŭ, što ŭ Niamieččynie ciapierašni ŭrad imkniecca da źniščeńnia chryścijanstva.

Padpiska na „Chr. Dumku" na hod —4 zał., na paŭhodu— 2 zał. na try miesiacy — 1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr.
Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. — Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1